

Utjecaj nasilja u crtanim filmovima na djecu u petoj i šestoj godini života

Bolont, Lucija

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:276175>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-18**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

**LUCIJA BOLONT
ZAVRŠNI RAD**

**UTJECAJ NASILJA U CRTANIM
FILMOVIMA NA DJECU U PETOJ I
ŠESTOJ GODINI ŽIVOTA**

Petrinja, lipanj 2017.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Petrinja

PREDMET: Uvod u komunikologiju

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Lucija Bolont

TEMA ZAVRŠNOG RADA: Utjecaj nasilja u crtanim filmovima na djecu u petoj i šestoj godini života

MENTOR: **dr.sc. Mario Dumančić**

SUMENTOR: **prof. Ana Valjak Čunko**

Petrinja, lipanj 2017.

SADRŽAJ

SAŽETAK	1
SUMMARY	2
1. UVOD	3
2. POVIJEST ANIMIRANOG FILMA	4
3. DISNEY	6
3.1. WALT DISNEY	6
3.2. UTJECAJ DISNEYA NA DJECU	6
4. STEREOTIPI I PREDRASUDE O CRTANIM FILMOVIMA	8
4.1. ODNOS IZMEĐU MUŠKIH I ŽENSKIH LIKOVA	8
4.2. IZGLED ANIMIRANIH LIKOVA.....	8
5. DJECA I MEDIJI	9
6. GRUBE IGRE KOJE PROIZLAZE IZ CRTANIH FILMOVA	10
7. DJECA U PETOJ I ŠESTOJ GODINI ŽIVOTA	11
8. NASILJE MEĐU DJECOM	12
8.1. DVA MEHANIZMA UČENJA AGRESIVNOG PONAŠANJA.....	13
9. NASILJE U CRTANIM FILMOVIMA	14
9.1. POSLJEDICE NASILJA U MEDIJSKIM SADRŽAJIMA.....	15
10. POZITIVNE STRANE TELEVIZIJSKIH SADRŽAJA	17
11. ULOGA ODGAJATELJA U ODNOSU NA DJECU I MEDIJE	18
12. ULOGA RODITELJA U ODNOSU NA DJECU I MEDIJE	18
13. PRIMJERI CRTANIH FILMOVA KOJI SADRŽE PREDRASUDE	20
13.1. SNJEGULJICA I SEDAM PATULJAKA	20
13.2. PEPELJUGA	22
14. ZAKLJUČAK	24
LITERATURA	26

Biografska bilješka.....	29
Izjava o samostalnoj izradi rada.....	30
Izjava o javnoj obrani rada.....	31

SAŽETAK

Nasilje među djecom definira se kao namjerna izloženost negativnom, ponavljanom djelovanju od strane jednog djeteta ili više njih, zbog kojeg dijete trpi emocionalnu ili tjelesnu štetu, a nemoćno je da se odupre. Kao temu završnog rada autor se fokusira na utjecaj nasilja u animiranim filmovima na ponašanje djece. Putem literature ovaj rad istražuje grube igre koje proizlaze iz crtanih filmova, njihove likove te predrasude koje se vežu za crtane filmove. Kroz rad je opisano kako odgajatelji i roditelji mogu utjecati na sadržaj koji su djeca vidjela u animiranim filmovima te na koji način postići da taj sadržaj nema negativnih posljedica za dijete.

Ključne riječi: djeca, nasilje, animirani filmovi, predrasude

SUMMARY

The violence between children is defined as a conscious and repeated exposure of the child to the negative actions made by one or more children, which results with an emotional or physical damage to the child who is unable to defend itself. This work is focused to the influence of the violent cartoons to the children's behaviour. Dangerous and cruel games between children as the product of watching harmful cartoons, their characters and related presumptions have been examined through the literature while preparing and writing this work. It also describes how educators and parents could influence the cartoons content the children are exposed to, and how could they correct the influence of the cartoons to avoid its negative consequences on a child.

Key words: children, violence, cartoons, presumptions

1. UVOD

Ovu sam temu izabrala za svoj završni rad jer smatram da djeca u današnje vrijeme kada su mediji sveprisutni dosta vremena provode ispred malih ekrana gledajući animirane filmove. Smatram da je razlog tome što roditelji zbog svog posla nemaju dovoljno vremena baviti se djecom pa medije koriste poput „dadjilja“. Proučavajući literaturu uvidjela sam kakav sve utjecaj mogu imati animirani filmovi na ponašanje djeteta. Kroz svoj rad ću prikazati što sve djeca mogu vidjeti u animiranim filmovima, kako to može na njih utjecati te koje mjere moraju poduzeti ljudi okruženi djecom te roditelji djece.

Najvećim tvorcem animiranih filmova smatra se Walt Disney (Marušić, J., Petričić, N., Štalter, P., Vaskov, G., Marinović, J. 2004). Stvorio je velik broj animiranih filmova koji su popularni još i danas iako je od njihovih nastanka prošlo dosta godina. Upravo vezano za njegove animirane filmove veže se dosta predrasuda. Izgled njegovih likova postavlja standarde ljepote koje djeca prihvaćaju kao normalne. (Kolega, M., Ramljak, O., Belamarić, J., 2011)

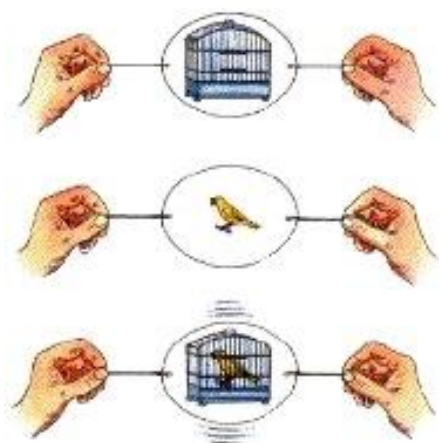
Način na koji se djeca igraju govori o tome kako su doživjela sadržaj koji su gledali na televiziji. Djeca izvide radnje prema modelu. Ako je njihov model nasilan, probleme rješava na grub način, velika je vjerojatnost da će i dijete na taj način rješavati probleme. (Tatalović Vorkapić, S., 2013)

Pretjerano izlaganje nasilnim televizijskim sadržajima kod djece može potaknuti agresiju, smanjiti empatiju prema drugoj djeci i ljudima. Djeca vide da u crtanim filmovima žrtve nasilja ne osjećaju bol, nego se dižu i nastavljaju normalno kao da se ništa nije dogodilo. Nasilje prolazi bez kazne za svoje postupke, još je i nagrađeno. Na temelju toga djeca shvaćaju da nasilje nije štetno i da je sasvim normalno. (Bilić, V., Buljan Flander, G., Hrpka, H., 2012)

Autori (Sindik, Veselinović) upućuju na to da odgajatelji i roditelji imaju zadaću promatrati svoje dijete, njegove igre, način na koji se igraju. Prepoznati negativan utjecaj koji su mediji ostavili na dijete te pokušati to ispraviti. Razgovarati s djetetom o sadržaju koji gledaju na televiziji te razjasniti što je dobro a što loše.

2. POVIJEST ANIMIRANOG FILMA

Riječ animacija dolazi od latinske riječi „anima“ koja predstavlja živuću silu u svakom biću. Dakle, animirati znači doslovno oživjeti, tj. dati život (Mrazović, P. 2011). Prvi pokušaji animacije datiraju još iz starijeg kamenog doba, kada su ljudi u pećinama prikazivali životinje. Početkom 19. stoljeća započinje intenzivniji razvoj animacije kada nastaju prve igračke i slikovne knjige koje izazivaju iluziju pokreta. Izum *thaumatropa* pripisuje se engleskom fizičaru Johnu A. Parisu. Ta sprava ima dvije faze pokreta. Riječ je o okruglom kartonu razapetom između dvije uzice. Najčešće je na jednoj strani bila nacrtana krletka, a na poleđini ptica, na mjestu koje odgovara sredini krletke. Kada bi se karton zavrtio dovoljno brzo gledatelj bi dobio dojam kao da se ptica nalazi u krletci. (Mrazović, P. 2011).

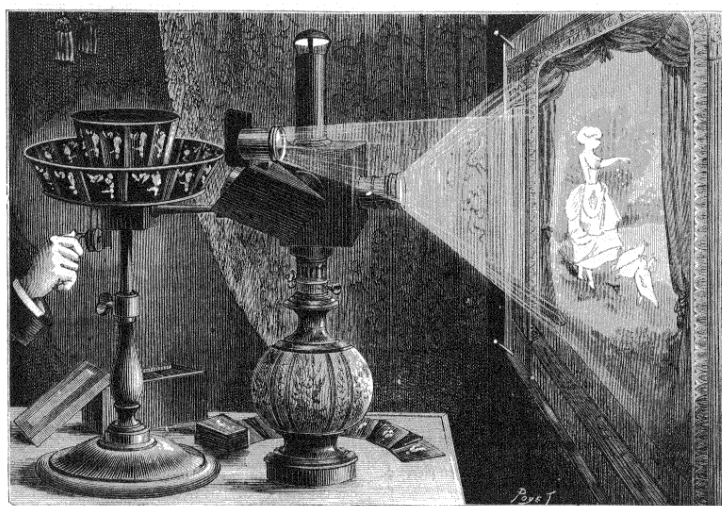
(Slika 1. Thaumatrop) ¹

Sličnu igračku ovoj osmislio je Belgijanac Joseph Plateau, zvala se *phenaistiscope*. Nakon nje nastala je sprava po imenu *stroboscop*, ona koristi ogledalce u kojem se promatra sintetizirani pokret.

¹

(https://www.google.hr/search?q=thaumatrope&source=Inms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwi3_yusZ_UAhUCXhQKHjYQCG4Q_AUICigB&biw=1536&bih=768#imgrc=ewl9b_PUEaLIEM, preuzeto 10.6.2017.)

„Pravu revoluciju u usavršavanju optičkih igračaka ostvario je osamdesetih godina devetnaestoga stoljeća Francuz Emile Reynaud, koji patentira *praxinoscope*.“ (Marušić, J., Petričić, N., Štalter, P., Vaskov, G., Marinović, J. 2004, str. 51) Uređaj koji se sastojao od manjeg valjka s ogledalima, okruženog crtežima s unutarnje strane većeg valjka. Okretanjem slika u ogledalu bi se pojavio fiksni odraz koji je reflektirao pokretnu sliku. (Marušić, J. i sur., 2004)

Nouveau praxinoscope à projection de M. Reynaud.

(Slika 2. Praxinoscope) ²

Animirani filmovi stvaraju iluziju kretanja nizanjem sličica od kojih je svaka malo drugačija. Te se sličice u pravilu izmjenjuju brzinom od 24 kadra u sekundi. Snima se kvadrat po kvadrat, odnosno crtež po crtež, a svaki crtež predstavlja pomno proračunatu fazu budućeg cjelovitog pokreta. Tvorac prvog animiranog filma je Emile Reynaud, a prikazan je 28. listopada 1892. godine.

Animacija se relativno brzo razvila kao samosvojan umjetnički i tehnološki novitet, a potom postala i medijski prepoznata kao jedinstven način komunikacije. Povijest animiranog filma drugačije je inspirirana u Europi nego u Americi. (Marušić J. i sur., 2004.)

²

(https://www.google.hr/search?q=praxinoscope&source=Inms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjz0qOltahUAhVJZCwKHS_QCuYQ_AUICigB&biw=1536&bih=768#imgrc=7WjC3Ms28sQXRM: preuzeto 10.6.2017.)

3. DISNEY

3.1. WALT DISNEY

Walter Elias "Walt" Disney rođen je 5. prosinca 1901. godine u Hermosasu u Illinoisu. Walt Disney bio je američki filmski i televizijski producent, poznat kao pionir crtanih filmova. On i njegov brat Roy osnivaju Walt Disney Productions, koji je postao jedan od najpoznatijih filmskih produkcijskih tvrtki u svijetu. Disney je bio inovativni animator i stvorio je crtani lik Mickey Mouse. Osvojio je 22 Oscara tijekom svog života, a bio je osnivač tematskih parkova Disneyland i Walt Disney World.³

„Nakon tri godine priprema i proizvodnih iskušenja, 21. prosinca 1973. godine održana je premijera prvog njegovog cjelovečernjeg crtano-filmova – „Snjeguljica i sedam patuljaka.“ (Marušić, J. i sur., 2004, str. 63) U samo nekoliko tjedana ostvario je veliku popularnost. Walt Disney na jednom mjestu okupio je velik broj umjetnika, koji su zajednički sudjelovali u projektu i osmislili „Fantasiu“, film koji kroz animaciju odaje počast klasičnoj glazbi. (Marušić, J. i sur., 2004)

Bio je obziran prema ženskim likovima, a životinjama je davao idealizirana ljudska svojstva kako bi ljude koji ih gledaju potaknuo na dobrotu koje životinje imaju. Mnoge životinje u njegovim crtanim filmovima ne daju se humanizirati te ostaju obične „životinje“ koje nikada neće progovoriti. (Marušić, J. i sur., 2004)

„Walt Disney je vodeći umjetnik novoga doba, a neusporedivo najveći medijski umjetnik. Nije bio samo prvi u mnogim ključnim inovacijama što su svakodnevno mijenjale medijski svijet, već je brzinom astronauta palio i gasio stotine nijansi iz definicije umjetnosti.“ (Marušić J. i sur., 2004, str. 65)

3.2. UTJECAJ DISNEYA NA DJECU

Mnogo se predrasuda veže uz Disney crtane filmove. Mnogi ističu njegovu nerealnost koju djeca gledaju te prema tome dobivaju dojam o vanjskom svijetu. U Disney crtanim filmovima postavljeni su ideali ljepote. Disney princeze su sve od reda prekrasne. Sve su visoke, vitke, imaju lijepu kosu, divan ten. Crtani filmovi šalju neke skrivene poruke, poput poruke „nemoći“, ideju da će vas princ na bijelom konju

³ (<https://www.biography.com/people/walt-disney-9275533>)

spasiti. Upravo ta poruka zabrinjava mnoge roditelje, jer djevojčice stječu dojam da je dovoljna samo njihova ljepota kako bi se netko zaljubio u njih. Da su velike plave oči, mali struk i hrabri kukovi standardni i da bez obzira na to, uvijek će živjeti sretno. S druge strane, mladići se poučavaju da su super jaki heroji koji čekaju da spase djevojke. Također, u Disney crtanim filmovima naglašava se i rasizam. Većina likova su bijelci, dok likove druge rase predstavljaju kao zločince. Na primjer u crtanom filmu „Dumbo“ cirkuski radnici su crni i bez ličnosti te pjevaju pjesme u kojima su neki od stihova „Nikada nismo naučili čitati ili pisati ...Uhvati onaj konop, dlakavi majmune!“. U crtanom filmu „Aladdin“ uvodna pjesma govori o Bliskom istoku kao o „barbarskom“. Aladdin je svijetle puti, dok je loš čovjek Jafar tamniji te govori i izgleda stereotipno. Kod Jasmine, Aladdinove djevojke, njena seksualnost je dosta naglašena zbog njezine odjeće koju nosi, a tek joj je 15 godina. (Kolega, M., Ramljak, O., Belamarić, J., 2011)

(Slika 3. Jasmina iz crtalog filma „Aladdin“)⁴

4

(https://www.google.hr/search?q=jasmina+i+aladin&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwi_vrbjclrPUAhXMCJoKHU0uC9sQ_AUICigB&biw=1536&bih=768#imgrc=HGrO5lepqWMtRM: preuzeto 11.6.2017.)

4. STEREOTIPI I PREDRASUDE O CRTANIM FILMOVIMA

4.1. ODNOS IZMEĐU MUŠKIH I ŽENSKIH LIKOVA

U crtanim filmovima možemo naći puno primjera stereotipnih prikaza kada se radi o muškarcima i ženama. Muški likovi, većinom imaju glavne uloge dok ih ženski likovi prate i podrška su im. Rutinski su stavljeni na položaj vlasti, poput policajaca, superheroja i znanstvenika. Općenito se u crtanim filmovima više pojavljuju muški likovi nego ženski. Muški likovi ne pokazuju svoje emocije, oni su uvijek jaki i snažni u svemu što rade. Ženski likovi pomažu sa savjetima, ali na kraju muški likovi odlučuju po svome. Ženski likovi su oni koji su slabi i kojima je potrebna pomoć. Često ovise o muškarcima, ranjive su, i one su te koje pokazuju svoje emocije.

Istraživanje provedeno na Sveučilištu Duke slijedi ono koje se bavilo prikazivanjem ženskih likova u Disneyevim crtićima. Tako, primjerice, lik princeze – unatoč tome što je glavni lik – govori manje od muških likova. Postoji fenomen stereotipa princeze u Disneyevim crtanim filmovima, takozvani »efekt princeze«. Mnogi kritičari slažu se u tome da su glavni ženski likovi u Disneyevim crtićima mlade i lijepe djevojke u potrazi za muškarcem, koje nemaju drugih ambicija u životu. Takvi stereotipi, smatraju stručnjaci, nisu dobri u odgajanju djevojčica. (Kolega, M., i sur., 2011)

4.2. IZGLED ANIMIRANIH LIKOVA

Stereotipni su i sami prikazi likova istog spola. Dobri likovi su prikazani zgodnima, jače građe, pametni su i vješti dok zli likovi imaju neke specifičnosti u svome izgledu, npr. nemaju jedno oko, deblje su građe, imaju velike upečatljive ožiljke itd. Konkretni primjer izgleda lošeg lika je kapetan Kuka iz animiranog filma „Petar Pan“. On ima povez preko jednog oka, nema jednu nogu, tj. ima drvenu nogu i kuku umjesto šake.

Primjer dobrog lika najbolje pokazuje lik „Supermana“ koji je jak, snažan, velik, ima sposobnost letenja. Ta sposobnost od velike je važnosti za njegovu ulogu, ulogu spašavanja ljudi kojima je potrebna njegova pomoć. Za njega niti jedna situacija nije

ne rješiva. Oni likovi koji ne pridonese nekoj velikoj važnosti, fizički su neprivlačni. (Eick, K., 1998)

San svake djevojčice je da bude princeza: ona je prekrasna, lijepog glasa, pristojna, dobra i svi je vole. Ali sve se te poželjne osobine upakiraju u određen fizički izgled. Djeca ne razumiju da one djevojčice koje nemaju dugu kosu, krupne oči, vitko tijelo s minijaturnim strukom, duge noge, male ručice i nožice isto mogu biti princeze te da tamnokose, malo punije djevojčice isto mogu biti dobre i lijepe i ne moraju biti vještice. (Kolega, M., i sur., 2011)

Većina crtića ne uključuje debele ljude, a kada ih uključe to je zbog komičnog razloga. Uglavnom nisu glavni likovi osim ako je riječ o komediji. Na primjer Homer iz „Simpsona“.

U crtićima se pojavljuju i takozvani „glupi“ likovi. Oni su inače najbolji prijatelji glavnom liku i često su s njim. Podižu humor u crtanom filmu. Zato je stereotipno misliti da crtić ne bi bio smiješan bez pametnog glavnog lika i njegovog glupog prijatelja.

5. DJECA I MEDIJI

Unicef i Agencija za elektroničke medije proveli su u listopadu 2014. godine istraživanje o navikama gledanja televizije kod djece u Hrvatskoj (Agencija za elektroničke medije, 2014). U istraživanju je sudjelovalo oko 1000 roditelja koji su odgovarali na pitanja vezana uz njihovu djecu. Broj djece je 1561 do dobi od 17 godina. Rezultati su pokazali da djeca mlađa od 12 godina dnevno ispred televizora provode oko 1 do 3 sata. sadržaji koje najčešće gledaju su crtani filmovi. (Agencija za elektroničke medije, 2014)

Dijete dekodira nove informacije uz pomoć do tada stečenih kognitivnih vještina. Dijete postupno, gledanjem televizije stječe iskustva koja su mu potrebna za gledanje televizije. S vremenom mu se sve više povećava i zadržava pažnja. (Lemish, 2008)

U predškolskoj dobi (od 3 do 5 godina) djeca gledaju televiziju na „istraživački“ način. Počinju shvaćati da su dijelovi koje su vidjeli na početku smatrali odvojenim cjelinama, zapravo povezani te čine jednu cjelinu. (Josephson, 1995)

Djeca u predškolskoj i dalje većinu vremena provode ispred televizijskog ekrana, ako ga već ne gledaju onda slušaju što se događa. (Josephson, 1995)

Dijete u 6. godini može logički rješavati probleme, razumije i nadopunjuje priču iako dijelovi nisu povezani. (Lemish, 2008)

6. GRUBE IGRE KOJE PROIZLAZE IZ CRTANIH FILMOVA

Prema istraživanju akademika na Iowa State University, gledanje crtanih filmova može učiniti mlade ljude agresivnijima. Otkrili su da se djeca poistovjećuju s crtanim likovima kao pravi glumci, te da mnogi animirani filmovi sadrže više nasilja nego televizija usmjerena na adolescente.⁵

U crtanim filmovima većinom prevladava nasilje. Često se radi o borbama dobrog protiv zla koje ne može proći bez nekog sukoba. Zločincima je u interesu postati vladarima svijeta i na tom putu uništiti onoga tko ga pokušava spriječiti. Uvijek se tu nađe i neki dobar lik, koji misli da je on taj koji će ga spriječiti u tome. Problem gotovo nikad ne rješavaju razgovorom. Borbe su jedini način da se zlo spriječi. A rezultat tih borbi je smrt zlikovaca. Iz tih situacija djeca koja gledaju crtane filmove dobivaju dojam kako će se morati potruditi na svakakve načine dobiti ono što žele. Misliće da je u redu udariti prijatelja ako ga prijatelj ne poslušava i odmah mu da igračku koje ono želi.

U dječjim igrama, dječaci i djevojčice vole glumiti likove iz njihovih omiljenih crtića. Jedan od njih glumi zlikovca dok drugi glumi heroja. Djeca oponašaju borbe koje su vidjeli u njihovim omiljenim crtanim filmovima. Te borbe sadrže mačeve, pištolje, puške, oštrice, itd. U tim igrama do sukoba najčešće vodi upravo ta raspodjela oružja među djecom te tko će biti dobar a tko loš u igri. Jer sva bi djeca htjela biti onaj glavni heroj kojeg sva djeca vole. Tijekom tih međusobnih rasprava dječaci se počnu čupati, udarati ili gristi samo kako bi bilo po njihovom. Na taj način kod djece se razvija agresija.

⁵ (<http://www.dailymail.co.uk/news/article-1159766/Cartoon-violence-makes-children-aggressive.html>)

Nasilje prikazano na televiziji oblikuje stavove i socijalizaciju. Prema članku "Nasilje u medijima", američki mediji pokazuju da junaci opravdano koriste nasilje kao sredstvo za rješavanje sukoba. Američka akademija za pedijatrijsku internet stranicu sugerira da dugotrajna izloženost ovoj vrsti nasilja povećava prihvaćanje nasilja kao sredstvo rješavanja problema.⁶

7. DJECA U PETOJ I ŠESTOJ GODINI ŽIVOTA

Petogodišnje dijete je stabilno, pouzdano, dobro adaptirano, zadovoljno je onim što radi, a to što radi uglavnom radi dobro. U toj dobi dijete želi biti dobro dijete, zadovoljiti zahtjeve i očekivanja odraslih. „Ova ravnoteža se narušava u 6-toj godini, što započinje oko 5 i pol godina i traje do 6 i pol godina. Ponašanje slično ponašanju dvoipolgodisnjaka; ide iz krajnosti u krajnost; čas voli, čas mrzi; zahtjevno je i kruto u svakom pogledu; želi biti prvo, mora pobijediti, hoće imati najviše, ne može se opredijeliti između dva, hoće oba; ne podnosi kritiku, krivicu, kaznu, za neuspjeh su krivi drugi; istovremeno je to doba živosti i energije, spremnosti da se proba sve što je novo – jer to je doba ekspanzije.“ (Tatalović Vorkapić, S., 2013)

U toj dobi dijete ima kontroliranije pokrete, bolja fina i gruba motorika. Dobro kombinira pokrete te iskazuje složene motoričke vještine. Penje se po ljestvama, na visoka mjesta, poput odraslih. Šestogodišnje dijete po pravilu je spremno za nove avanture i često je neopravdano sigurno u sebe – ide “glavom kroz zid”. Ono je borac za svoja prava, branitelj svojeg vlasništva.

Govor im je pravilniji i gramatički točniji. U toj dobi postavljaju razna pitanja. Počinje zanimanje za stvari koje ga okružuju i pokazuje veliki interes prema njima. djeca u dobi od oko 5 g. mogu kontrolirati vlastito ponašanje, koristeći internalizirani, samoupravljeni govor. Prepoznajte izvor zvuka i njegov intenzitet; glasno – tiho. Javlja se interes za pisanjem i čitanjem. Sposobno je prepričati događaje koji su mu se dogodili i priče koje je čuo. Verbalno planira igru i dodjeljuje uloge. Što se tiče

temperamenta Verbalni sadržaj dolazi u direktnu voljnu kontrolu te se voljna kontrola i dalje nastavlja razvijati. Predškolsko dijete većinom ima visoko samopoštovanje i

⁶ (<http://www.livestrong.com/article/221006-how-tv-violence-affects-kids/>)

nerealističnu samoprocjenu. Tek kasnije kad se uspoređuju s drugom djecom njihovo samopoštovanje počinje opadati. (Tatalović Vorkapić, S., 2013)

8. NASILJE MEĐU DJECOM

Međuvršnjačko nasilje definira se kao izloženost namjerno negativnom, ponavljanom djelovanju od strane jednog ili više učenika, nerazmjerne stvarne ili percipirane snage, zbog kojeg dijete trpi tjelesnu i/ili emocionalnu štetu, a nemoćno je da se odupre. (Bilić, V., Buljan Flander, G., Hrpka, H., 2012.)

„Nasilje među djecom može biti izravno i neizravno. Izravno nasilništvo uključuje; ruganje, ponižavanje, vrijeđanje, kritiziranje, naređivanje i zahtijevanje podređenosti, naguravanje, udaranje, čupanje. Neizravno je teže uočljivo (i njemu su sklonije djevojčice) kao npr. namjerno isključivanje djeteta iz grupnih igara, ogovaranje djeteta itd.“⁷

Razlikujemo nekoliko vrsta nasilja, ono može biti verbalno i fizičko. Fizičko nasilje je najuočljiviji oblik, te podrazumijeva udaranje, guranje, štipanje, čupanje i sl. dok verbalno nasilništvo najčešće prati fizičko, a podrazumijeva vrijeđanje, širenje glasina, stalno zadirkivanje, ismijavanje. Verbalno nasilje utječe na djecu te na njihovu psihu i emocije. Djeca u dobi od 5 i 6 godina počinju se družiti u grupicama. Zajedno dijele igračke, no ne vole kada im se pridruži netko novi i želi igračku s kojom se oni igraju. Djeca su u toj dobi sklona porugama, nazivaju se pogrđnim imenima i pjevaju pjesmice kojima zadirkuju jedni druge. Kako mediji te junaci iz crtanih filmovima utječu na djecu pokazuje to da djeca žele nositi stvari na kojima su njihovi omiljeni junaci. Poput „Frozen“ majci i igračaka. Djeca ponekad znaju biti okrutna i zadirkuju drugu djecu koja na sebi ne nose nešto s tim motivom. Isključuju ih iz igre te ih ignoriraju. Već u toj dobi počinje odvajanje i međusobno osuđivanje ostalih djevojčica i dječaka koji su drugačiji.⁸

Uzrok takvog ponašanja nije jasno definiran ali smatra se kako na takvo ponašanje utječe stanje u obitelji. Svjedočenje agresivnom ponašanju obuhvaća fizičku i verbalnu agresiju roditelja prema djetetu ili fizičku i verbalnu agresiju među roditeljima.

⁷ (<http://www.poliklinika-djeca.hr/publikacije/nasilje-medu-djecom-2/>)

⁸

„Korištenjem fizičkog kažnjavanja roditelj šalje djetetu poruku kako je u redu ljutnjom, nasiljem i zastrašivanjem dobiti ono što želimo. Vjerojatno je da će se dijete koristiti sličnim metodama i u kontaktu sa svojim vršnjacima. Također, ako je roditelj previše popustljiv kada je dijete tvrdoglavo i bez pravog razloga zahtijeva nešto, šalje mu poruku kako takvo ponašanje uspijeva kada se nešto želi postići.“⁹

U novije vrijeme pažnja se pridaje i utjecaju medija na agresivno i zlostavljajuće ponašanje kod djece. Iz tog razloga postoje dobne granice na određenim filmovima, crticiima i televizijskim emisijama. (Bilić, V., i sur., 2012.)

Znakovi prepoznavanja djece s nasilnim ponašanjem u predškolskoj dobi:

- „Napadi bijesa koji traju dulje od 15 minuta i ne može ih nitko smiriti (roditelji, članovi obitelji...) pa im na kraju popuste,
- Ispadi agresije često bez razloga
- Impulzivni su, neustrašivi i energični
- Konstantno odbijaju pravila i poslušnost odraslima,
- Nisu vezani za roditelje; na nepoznatom mjestu ne traže roditelje i ne odlaze do njih,
- Često gledaju nasilje na televiziji, uživaju u nasilnim temama.“ (Bilić V., i sur. 2012, str. 277)

Nasilničko ponašanje može izazvati brojne posljedice kao što su: usamljenost, depresivnost, tuga, uplašenost, nesigurnost, nisko samopouzdanje, pa i bolest, što se odražava u daljnjem životu. Važno je naglasiti da, ako se nasilničko ponašanje ne zaustavi i promijeni, nasilnici također imaju dugoročne posljedice od takvog ponašanja. Neka od istraživanja pokazala su da osobe koje su bile nasilne od malena kasnije u životu imaju veze sa kriminalnim zločinima.¹⁰

8.1. DVA MEHANIZMA UČENJA AGRESIVNOG PONAŠANJA

Prvi mehanizam je osnaživanje. Ono nastaje kad djeca prime nagradu za agresivno ponašanje (tata se ponosi sinom jer je sin istukao starije dijete) ili dobiju dodatnu

⁹

¹⁰ (<http://www.poliklinika-djeca.hr/publikacije/nasilje-medu-djecom-2/>)

pažnju zbog agresivnog ponašanja (čak i kada takvo ponašanje nije odobreno ono dobije pažnju od strane roditelja ili odgajatelja).

Drugi mehanizam je modeliranje. Dijete oponaša, imitira model. U provedenim istraživanjima u kojima su djeca promatrala model kako tuče lutku, dok su bili u prostoriji s lutkama djeca su se ponašala poput modela kojeg su promatrala, te su imitirali njegove radnje.

Djeca radije imitiraju modele koji su njihovog spola. Imitiraju osobe u okruženju koje su višeg statusa poput roditelja i odgojitelja. Imitiraju realne odrasle osobe, osobe koje su vidjeli na filmu i odraslu osobu koju su vidjeli u crtanim filmovima. Vjerojatnost imitacije agresivnog modela se smanjuje ukoliko je ono kažnjeno. Učenje po modelu je učinkovito jer se uči na temelju tuđih pogrešaka. (Tatalović Vorkapić, S., 2013)

9. NASILJE U CRTANIM FILMOVIMA

Mediji imaju veliku ulogu u razvoju i odgoju djeteta. Djeca mlađa od 6 godina u prosjeku provedu 3 sata ispred televizora dok boravak u parku sa prijateljima ili čitanje sa roditeljima traje nešto kraće. (Mikić, 2001)

Djeca različite dobi različito shvaćaju ono što su vidjeli na televiziji. Kod mlađe djece još nema mogućnosti selektiranja tako da ne mogu pretpostaviti što je stvarno, a što nije, tako da od najranije dobi počnu oponašati ono što su vidjeli na televiziji. Kirsh (2006) upozorava na kamufliiranje skrivenih poruka nasilja koji zbog njihove ambalaže ipak dopiru do djece, a neke od njih su:

- „Komični elementi nasilne, a ponekad i zastrašujuće događaje transformiraju u smiješne, tako da se i nasilje čini prihvatljivim i simpatičnim
- Da bi prepoznala nasilje, djeca moraju osjetiti osobnu ugroženost. Primjerice, gledajući katastrofe brinu se o svojoj sigurnosti, a nasilje tog tipa percipiraju kao ozbiljno. Budući je nasilje u crtanim filmovima daleko od njihova poznatog okruženja, osjećaj težine i ozbiljnosti značajno je umanjen.
- Kad se realno prikazuje bol i patnja žrtava, i djeci je teško takve sadržaje trivijalizirati. No u crtanim filmovima žrtve nikad ne pate, naprotiv, kad ih pregazi automobil, stresu prašinu u veselo odskakuću – nema posljedica ni boli.

- Djela nasilja prolaze nekažnjeno ili su čak nagrađena, što djeca iščitavaju kao pozitivnu poruku, odnosno takvo ponašanje percipiraju kao prihvatljivo i normalno.“ (Bilić V., i sur. 2012, str. 289,290)

Djeca uče prema modelu, a model su im često likovi koje gledaju preko televizijskih ekrana. Imitiraju modele koji su privlačni te imaju poželjne osobine poput snage, popularnosti i izgleda. Jedan od važnih činitelja identifikacije je i jesu li likovi nagrađeni za svoja djela i ponašanje ili su kažnjeni. Agresivni likovi često dobivaju nagrade zbog svojih djela, stoga djeca dobivaju dojam da je takvo ponašanje u redu. Na žrtvama nasilja u animiranim filmovima rijetko se prikazuje bol i patnja iz čega se može zaključiti da nasilje nije štetno. Sve ovo potiče djecu na slična ponašanja koja mogu pokazati kada dođu u sukob s vršnjacima. (Bilić V., i sur. 2012)

9.1. POSLJEDICE NASILJA U MEDIJSKIM SADRŽAJIMA

Brojni znanstveni studiji pokazuju da djeca koja su bila izložena nasilju preko televizijskih ekrana od rane dobi, u kasnijoj dobi su verbalno i fizički agresivniji. (Bartholow, Bruce D.- Bushman, Brad J. – Sestir, Marc A., 2006)

Postoje dvije vrste učinaka nasilnih sadržaja, kratkoročno i dugoročno. „Pod kratkoročnim učincima podrazumijevaju se učinci koji se javljaju netom nakon izloženosti medijskim sadržajima, dok se dugoročni učinci javljaju nakon izloženosti velikom broju takvih sadržaja tijekom nekoliko tjedana ili čak i meseci.“ (Potter, 1999 prema Ciboci, L., Kanižaj, I., Labaš, D., Djeca medija – od marginalizacije do senzacije, 2011. str.19)

Učinci u medijima prema Williamu J. Potteru podijeljeni su na fiziološke, emocionalne i kognitivne.

Fiziološki učinci javljaju se nesvjesno. Mediji mogu utjecati na tjelesne procese poput otkucaja srca, krvni tlak, ritam disanja, znojenje, itd. Što više osobe gledaju nasilne sadržaje postaju otporniji na njih i tijelo više ne reagira na njih kao kada je reagiralo prilikom prvog nasilnog sadržaja (na primjer prilikom gledanja horora). (Potter, 1999)

prema Ciboci, L., Kanižaj, I., Labaš, D., Djeca medija – od marginalizacije do senzacije, 2011)

Emocionalni učinci se „temelje na fiziološkim učincima samo što ih je pojedinac sada svjestan i pokazuje ih ili na pozitivan (poput iskazivanja ljubavi) ili na negativan način (poput iskazivanja straha, mržnje, ljutnje)“. (Ibid prema Ciboci, L., Kanižaj, I., Labaš, D., 2011) Strah je jedna od najčešćih emocija koja se javlja prilikom gledanja nasilnog sadržaja, no neće sve dobne skupine jednako reagirati. Djecu u dobi od 3-8 godina najviše plaše čudovišta, životinje, sve što izgleda čudno, itd. „Djeca vrlo otvoreno govore o strahu. Znaju objasniti kojih crtanih filmova i likova se plaše i zašto. Odlučna su i u tome da ih ne žele gledati. Pokazuju to i neverbalnom komunikacijom, izrazom lica, podizanjem iz sjedećeg u stajući položaj.“ (Blažević N., 2012, str. 488). Odrasli se više boje realnog fizičkog nasilja. Što se više gleda takav sadržaj stvara se tolerancija prema njemu te nasilje postaje normalna pojava. Rijetko koja stvar može više dovesti do zgražavanja. (Ciboci, L., i sur., 2011)

Kognitivni učinci su tzv. intelektualni učinci u kojima na temelju novih informacija osoba uči nove oblike ponašanja. Gledanjem nasilnih sadržaja gledatelji mogu iskoristiti neke od viđenih obrazaca ponašanja u stvarnom životu. Čestim gledanjem nasilja, ako ono nije kažnjavano osoba može steći dojam da je nasilje u redu i često će posegnuti za njim tijekom sukoba, verbalnog ili fizičkog. (Ciboci, L., i sur., 2011)

Nasilni sadržaji najveći utjecaj imaju upravo na mlađu djecu koja zbog nedovoljno razvijenih kognitivnih sposobnosti ne razlikuju ponašanja u crtanim filmovima od ponašanja u stvarnoj okolini. Njih privlače brze scene, scene u kojima se nešto događa, brze izmijene scene, a to upravo mogu dobiti prilikom gledanja nasilnih scena. (Ciboci, L., i sur., 2011)

Utjecaj medijskog nasilja može ovisiti o okruženju u kojem dijete odrasta. Ako dijete odrasta u stabilnoj obitelji u kojoj su mu roditelji usadili pozitivne temeljne vrijednosti, utjecaj medijskog nasilja mnogo je manji. Na utjecaj medijskog nasilja ima i prethodno iskustvo osobe koja ga gleda. Ako je osoba doživjela slično onome što gleda njegov strah će se pojačati. (Ciboci, L., i sur., 2011)

Osim agresivnosti kod djece koja su izložena medijskom nasilju može se razviti anksioznost, depresija, te u ekstremnim slučajevima, PTSP.

„Rezultati brojnih istraživanja sugeriraju da osobito učestala izloženost nasilnim i medijskim sadržajima, uz neposredne moguće efekte, može dugoročno utjecati na:

- Povećavanje agresivnosti- prihvaćanjem nasilja kao sredstva za rješavanje konflikata i vjerovanjem da su nasilna rješenja odgovarajuća, prikladna i efikasna, što potiče njihovu promjenu u socijalnom okruženju;
- Smanjivanje emocionalnih i bihevioralnih odgovora na nasilne poticaje, a tome pridonosi osjećaj da žrtva uistinu ne pati, jer u medijima se zanemaruju posljedice nasilja i bol žrtava, što se rezultira nižom empatijom
- Učvršćivanja agresivnih stavova koji utječu na ponašanja koja se manifestiraju kao bešćutnost i neosjetljivost na patnju drugih u stvarnom životu, a mogu utjecati i na promjenu gledišta o vrijednostima, normama i životu općenito“ (Bilić V., i sur., 2012, str. 295)

Mladi su zbunjeni kada ih roditelji ili odgojitelji upozoravaju da se ne tuku, da ne vraćaju jedni drugima udarce, jer nasilje je upravo ono što svakodnevno gledaju na televiziji u crtićima i ono je rješenje za probleme koji se nađu na putu. (Bilić, V., i sur., 2012)

10. POZITIVNE STRANE TELEVIZIJSKIH SADRŽAJA

Gledanje pozitivnih primjera preko televizijskih ekrana može imati pozitivan utjecaj na dječje ponašanje. Ohrabrenje, odgađanje trenutnog zadovoljenja te poštivanje pravila (Gunter, McAleer, 2002). Djeca koja se boje odlazaka zubaru, kada su vidjela na televiziji drugu djecu kako bez straha odlaze zubare te kako se smješkaju, i oni su drugi put kod zubara išli sa manjim otporom i strahom. Tako je bilo i za druge situacije poput dobrovoljnog dijeljenja igračaka sa drugom djecom, dobivanje nagrade za dobro ponašanje (Gunter, McAleer, 2002).

Na dječje pozitivno ponašanje mogu utjecati i emisije za djecu. One imaju pozitivan utjecaj na njihove socijalne vještine. Na primjer dječja emisija „Ulica Sezam“, djeca koja su gledala ovu emisiju razvila su osjećaj za drugu djecu, bila su sposobna tješiti, pomagati, surađivati, dijeliti, za razliku od one djece koja nisu gledala tu emisiju (Gunter, McAleer, 2002). Najbolji se rezultati postižu kada djeca imaju priliku u konkretnim situacijama sama ponoviti ono što su neposredno vidjela. (Gunter, McAleer, 2002)

Utjecaj televizije na moralni razvoj djece je uglavnom pozitivan usprkos neprimjerenim sadržajima na televiziji. Postoje brojne emisije koje komentiraju te neprimjerene sadržaje i tjeraju gledatelje na razmišljanje o sadržaju koji gledaju. (Gunter, McAleer, 2002)

11. ULOGA ODGAJATELJA U ODNOSU NA DJECU I MEDIJE

Na djecu ne utječu samo mediji nego i okolina koja ga okružuje (vrtić, obitelj, prijatelji). Ono što dijete vidi od svojih uzora utječe na njegovo ponašanje, a na to se veže i medijski sadržaj koji je dijete vidjelo, zato je važna medijska pismenost ljudi koji su okruženi djecom i provode dane s njima. Medijska pismenost je važna za razumijevanje djece i pravilan odgoj. Odgajatelji bi trebali potaknuti medijsku osviještenost kod roditelja, jer njihova djeca svakodnevno provode određeno vrijeme ispred televizijskih ekrana. Njihova osviještenost pridonijet će kompetentnom razgovoru o medijima s djecom.

„Mikić (2002) ističe da je temeljni cilj medijskog odgoja u dječjem vrtiću medijska kompetencija, aktivni i kreativni odnos prema medijima. Djeci medije treba predstaviti kao oblikovno-izražajno sredstvo, razgovarati i analizirati medijske sadržaje i poruke (receptijski orijentiran medijski odgoj), te opažati dječji doživljaj pojedinoga medija i to koristiti u pedagoškom djelovanju (reprodukcijaska orijentacija).“ (Sindik J., Veselinović Z., 2010, str.109)

Djeca tijekom dana u vrtiću tijekom igre iskušavaju ono što su vidjeli u crtanim filmovima, odgajatelji bi u tim trenucima trebali biti prisutni promatrati tu dječju igru. Takve igre su dobar početak za razgovor sa djecom o tome kako se igraju i zašto se tako igraju. Razlikuju li svijet mašte i svijet realnosti. (Sindik J., Veselinović Z.,2010)

12. ULOGA RODITELJA U ODNOSU NA DJECU I MEDIJE

Prema Mikiću (2004) djeca od malih nogu odrastaju uz medije, utjecaj roditelja na takvo odrastanje uz medije nije jedino. Okolina koja okružuje dijete također ima značajan utjecaj, a to su braća, sestre, prijatelji, rođaci, vrtić, itd.

Djeca u obiteljima uče o odnosu prema medijima. Mediji privlače djecu zbog svog zanimljivog sadržaja, različitih životnih i problematičnih situacija sa kojima nisu bili u dodiru. Javnost iznosi predrasude vezane uz medije zbog prikazivanja nasilnog sadržaja, oduzimanja slobodnog vremena, jer djeca provode više vremena ispred malih ekrana nego u igri s drugom djecom u parkovima.

Naglašavajući negativne strane, u drugi plan padaju pozitivne strane medija. Mediji nas informiraju i zabavljaju, uz njih se opuštamo i obrazujemo. „Primjerice, istraživanja konzumenata serije „Teletubbies“ su pokazala da veselo, nespunito kretanje likova, njihov izgled i njihove polagane priče djecu zabavljaju i iz njih čine aktivnog televizijskog gledatelja: djeca na ovakav poticaj počinju skakati, plesati, pjevati, mahati i skrivati se.“ (Sindik J., 2012, str.8)

Veliku ulogu imaju roditelji koji bi trebali djeci pomoći u razumijevanju medija. Procijeniti zajedno sa njima koje su dobre stvari a koje loše. Zadaća roditelja je da promatraju ponašanja njihove djece, potajno ih bilježe. Na temelju toga vidjet će što je prikladno za njihovo dijete.

Roditelji trebaju stvoriti preduvjete za djecu vezano uz gledanje medija, ovisno o dječjim interesima. Oni su djeci uzor i djeca promatraju i oponašaju njihove radnje i ponašanja. Ako roditelj pokaže djetetu da može prekinuti gledanje televizije ako se radi o nečemu bitnome, poput vremena za ručak ili obiteljskog razgovora onda će i dijete shvatiti da se aktivnost gledanja televizijskih programa treba prekinuti ako se radi o nečemu važnom. Ono dijete koje promatra roditelja koji ne ispušta daljinski upravljač iz ruke, dobit će poruku da ono isto može gledati televizijske sadržaje koliko god želi bez prava da ga se prekine.

Najbolji način biranja primjerenog televizijskog sadržaja za dijete je ako roditelj zajedno sa djetetom pogleda neki njegov omiljeni animirani film ili seriju. Komentiranje sadržaja koji gledaju daje uvid roditeljima koliko djeca razumiju ono što vide te na koji način shvaćaju određene situacije u programu kojeg gledaju. Roditelj treba komentirati dobre i loše stvari, što se smije a što se ne smije.

Poželjno bi bilo da roditelji iznose svoja iskustva sa djetetovom okolinom, od djetetovih odgajatelja do roditelja druge djece.

(Sindik J., 2012)

13. PRIMJERI CRTANIH FILMOVA KOJI SADRŽE PREDRASUDE

„Nasilje u crtićima je sastavni dio sadržaja. Zapravo, učestalost nasilja u crtićima je veća nego u akcijskim dramama ili komedijama (Potter i Warren, 1998). Kao posljedica toga, veća je šansa da će mladi medijski prikazano nasilje vidjeti tijekom crtića kroz subotnje prijevodne nego u najgledanijem televizijskom terminu.“ (Gerbner, Gross, Morgan i Signorelli, 1994, prema Kirsh, 2006, str. 548)

13.1. SNJEGULJICA I SEDAM PATULJAKA

Snjeguljica je djevojka čija je koža bijela kao snijeg, usne crvene kao ruža, kosa crna kao ebanovina. Ima piskutav glas, praćena je veselim i lijepim životinjicama. Ona je nježna, dobra, uglađena. Svi muški likovi iz crtića ju vole, osim Ljutka na početku, iz čega se vidi da joj je stalo do tuđih mišljenja, trudi se da ju ljudi zavole. Prihvaća svoju sudbinu i čeka princa. (Fadić, M., 2014)

Zla maćeha je potpuna suprotnost Snjeguljici, čvrsto se bori za ono što želi i ne preza ni pred čime da to ostvari. Od koristi su joj muški likovi, ali na kraju preuzima stvar u svoje ruke. Njeno izdanje je u tamnim bojama. Ima zelene oči, praćena je štakorima i vranama. Kasnije se pretvara u ružnu, krezubu, pogrbljenu staricu sa izrazito neobičnim kljukastim nosom i bradavicama po licu. (Fadić, M., 2014)

U crtiću prevladavaju muški likovi, samo su dva ženska lika, ali su u potpunosti suprotstavljena. Snjeguljica je mila i draga djevojka, praćena cvrkutom ptica i šumskim životinjicama. U pozadini se čuje lagana, smirujuća glazba. Zla maćeha okružena je crnim vranama, nalazi se u tamnim, zamračenim prostorima. U njenoj pozadini se može čuti glazba koja naslućuje na opasnost i zlobu.

Zla maćeha je glavni pokretač radnje, ona zbog svoje ljubomore prema Snjeguljičinoj ljepoti pokreće želju za njezinim ubojstvom kako bi ona i dalje bila najljepša u cijelom kraljevstvu. Za ubojstvo Snjeguljice angažira lovca, nakon njegovog neuspjeha ona sama preuzima stvar u svoje ruke.

Snjeguljica se miri sa svojim sudbinom i bježi od maćeha, u međuvremenu ne poduzima ništa u vezi toga. Ostali likovi je vole i cijene. Od lovca koji joj je poštedito život do patuljaka u čiju je kuću ušla bez dozvole. Patuljci su joj poštediti život na

temelju njene ljepote. Zanimljivo je što patuljci nemaju sklonost održavanja osobne higijene zbog njihovog straha od vode. U takvim situacijama Snjeguljica uči patuljke poželjnom i prihvatljivom ponašanju što može imati pozitivan učinak na djecu koja gledaju ovaj animirani film. (Radanović, T., 2017)

Strašne scene imaju snažniji dojam zbog pozadinske glazbe i mračnih detalja. Dok zla maćeha izlazi iz dvorca u čamac, vozi se po mraku i prolazi kroz gustu maglu. Scena u kojoj maćeha otruje Snjeguljicu jabukom te se počne zlobno smijati počinje nevjericama popraćeno munjama u grmljavinom. Dok je maćeha htjela pogoditi patuljke kamenom, u kamen pogodi munja te ubije maćehu. Strah se mogao vidjeti i u očima Snjeguljice dok je bježala u šumu kako bi se spasila od maćeha. Dok je bježala kroz mračnu šumu na putu su je plašile razne stvari, radi čega je vrištala i plakala. Sretne scene su najčešće kad god je Snjeguljica, njeno druženje s patuljcima i životinjama. Njeno pjevušenje koje priziva sve šumske životinje da se okupe oko nje. Pred kraj crtića sve obavije tuga zbog smrti Snjeguljice, no završetak je ipak sretan kada Snjeguljicu pronade princ koji je poljubio, nakon čega je Snjeguljica otvorila oči. (Radanović, T., 2017)

Ovaj crtani film ima etičku i moralnu poruku. Isplati se biti dobar jer će ti se dobro vratiti, ali ipak ljudi ne smiju biti previše naivni i vjerovati baš svakome, pogotovo ljudima koje ne poznaju.

(Slika 4. Snjeguljica i zla maćeha)¹¹

11

(https://www.google.hr/search?q=disney+snjeguljica&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwio57W6n-DUAhUmEpoKHQmWBYYQ_AUICigB&biw=1536&bih=768#imgrc=4zc-ol4fG-mZYM: preuzeto 23.6.2017.)

13.2. PEPELJUGA

Pepeljuga je priča o lijepoj djevojci koja je mlada ostala bez roditelja i o njoj je brigu preuzela maćeha. Maćeha je imala još tri kćeri. Maćeha i njene kćeri bile su zle prema Pepeljugi, iskorištavale su je i odnosile se prema njoj kao prema sluškinji. Jednoga dana dobili su poziv s kraljevog dvora da dođu na bal kako bi princ odabrao buduću ženu. Maćeha je u tome vidjela priliku da se jedna od njenih kćeri bogato uda. Pepeljuga je također htjela ići na bal, ali joj je maćeha zabranila i zadala joj posao koji mora obaviti dok se ne vrate s bala. U toj nedaći pomogne joj dobra vila te Pepeljuga ipak ode na bal, no, vila je upozori da se vrati kući do ponoći jer tad prestaje djelovati čarolija. Pepeljuga na balu upozna princa, pleše s njim i oni se zaljube na prvi pogled. Kad je došlo vrijeme njenog odlaska, dok je bježala prema doma izgubila je cipelicu. Pomoću te cipelice princ je ipak uspio naći Pepeljugu usprkos njenim zlim sestrama i maćehom koje su se trudile da princ ne sazna za Pepeljugu.

Pepeljuga ima plavu dugu kosu, prekrasne oči, rumene usne, crne duge trepavice. Okružena je dobroćudnim i veselim životinjicama. Ona je neiskvarena djevojka koja mašta o svom princu.

Maćeha je pohlepna, za osoba, njena jedina preokupacija je bogato udati svoje kćeri. Prema Pepeljugi nema milosti niti suosjećanja.

Zle sestre slušaju majku sve što im ona kaže, nisu sposobne same razmišljati. Čekaju da ima majka organizira dobar život.

U ovom crtanom filmu Pepeljuga je mlada djevojka koja se pokorava maćehi i zlim sestrama. Radi sve što one požele. Svjesna je da ju iskorištavaju ali ona ne poduzima ništa kako bi to promijenila. Jedna od bitnih stvari je njena ljepota, koja je bila dovoljna kako bi se princ odmah zaljubio u nju. Princ je pasivan ali moćan. Roditelji ga tjeraju da se oženi, ali on ima mogućnost sam izabrati svoju buduću ženu. U tom djelu animiranog filma djevojke mu se nude kao na pladnju čime je pokazano podčinjavanje žena. U crtanom filmu su prikazane i neke rodne razlike. Kada se mišić ponudi za šivanje Pepeljugin haljine, mišica mu govori da šivanje prepusti ženama.

Vidljiva je dimenzija ljepote, Pepeljuga kao glavni lik ima izuzetnu ljepotu, dugu plavu kosu, minijaturan struk i krupne oči dok su njezine polusestre prikazane kao ružne i zločeste. To utječe na dječju percepciju lijepoga. (Fadić, M., 2014)

(Slika 5. Pepeljuga, princ i dobra vila (u pozadini))¹²

¹²

https://www.google.hr/search?q=disney+pepeljuga&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjEi9TTruDUAhXMJZoKHcRBA54Q_AUICigB&biw=1536&bih=719#imgrc=dOJ76U5Hk03TAM: preuzeto 23.6.2017.)

14. ZAKLJUČAK

Nisu svi crtani filmovi primjereni za svu djecu. Razlikujemo edukativne i štetne crtane filmovi koji su prepuni nasilja. Djeca gledajući ujutro crtiće vide više nasilja nego odrasli tijekom udarnog večernjeg termina. Gotovo svaki crtić u sebi sadrži nasilje, jer da nema nasilja u njima oni ne bi bili toliko zanimljivi i ubrzo bi postali dosadni.

Djeca mlađe dobi nisu još u stanju gledati napredne crtane filmove koji sadrže puno animacija. Ta djeca nemaju dovoljno razvijene kognitivne sposobnosti te im je takva vrsta crtanog filma neprimjerena za njihov kognitivni sustav, to ih može dovesti do umora, pada koncentracije.

Djeca kad ulaze u konflikt sa svojim vršnjacima često reagiraju onako kako su vidjeli u crtanom filmu. Opće je poznato da svako dijete ima svoj model, a za model najčešće biraju heroje iz animiranih filmova. Prate svaki njihov pokret. Oduševljeni su njihovim nadnaravnim moćima i mogućnostima koje pružaju. Smatraju kako je nasilje dobar način da riješe svoj problem. Zato se ponekad čupaju, navlače, tuku, izgovaraju pogrđne riječi. Posljedica takvog ponašanja je upravo to što njihovi modeli iz crtanih filmova za svoje agresivno ponašanje nisu kažnjeni i ne snose posljedice. Žrtve ne pokazuju patnju i bol stoga djeca imaju osjećaj kako je takvo ponašanje u redu. Takvim mišljenjem postaju sve agresivniji.

Crtani filmovi nameću neke stereotipe poput fizičkog izgleda. Svi glavni likovi idealne su građe, lijepi su i pametni. Zlikovci imaju poseban izobličen izgled, sa grubim crtama lica i nesavršenostima na tijelu. Djeca iz tog mogu steći krivi dojam da lijepi i simpatični ljudi ne mogu biti loši te tako stvoriti neutemeljeno povjerenje prema takvim osobama. Nespretni osobe, šepRTLjave prikazuju glupima.

Roditelji su ti koji mogu kontrolirati što njihova djeca gledaju te kako će usvojiti određena ponašanja. Roditelji trebaju biti dosljedni u svojem odgoju te objasniti djeci što je dobro a što loše. Ne bi trebali dopustiti crtanim filmovima da odgajaju njihovu djecu. Također trebaju se pridržavati dobnih granica za animirane filmove. Dobne granice postoje s razlogom i trebalo bi ih poštivati. U redu je da djeca gledaju i uživaju u raznim crtanim filmovima, ali bilo bi poželjno kada bi roditelj za to vrijeme bio zajedno sa svojim djetetom te zajedno s njim komentirati ono što su vidjeli. Postaviti granice realnog i izmišljenog svijeta. Naglasiti pozitivne i negativne strane koje su se

pojave tijekom gledanja. Na taj način roditelji mogu izbjeći loše navike i mišljenja koje mogu stvoriti njihova djeca. To nije zadaća samo roditelja nego zadaća svih koji se nalaze u djetetovoj okolini i provode dosta vremena sa djetetom. Zadaća odgajatelja jednaka je zadaći roditelji, odgajatelj također treba promatrati i bilježiti djetetovo ponašanje i slobodne igre. Treba komentirati sa djecom što vole gledati na televiziji u slobodno vrijeme te zašto baš to vole gledati. Odgajatelj nema utjecaj na sadržaj koji djeca gledaju kod kuće, ali može skrenuti pozornost roditelju da obrate pažnju na to.

LITERATURA

1. Agencija za elektroničke medije (<http://www.e-mediji.hr/hr/aem/vijece-agencija/vijece/>) (14.6.2017.)
2. Bartholow, Bruce D. – Bushman, Brad, J. – Sestir, Marc, A. (2006). Chronic violent video game exposure and desensitization to violence. Behavioral and event-related brain potential dana. *Journal of Experimental Social Psychology*, 42, 532-539.
3. Bilić, V., Buljan Flander, G., Hrpka, H. (2012). *Nasilje nad djecom i među djecom*. Zagreb: Naklada Slap
4. Biography (<https://www.biography.com/people/walt-disney-9275533>) (5.6.2017.)
5. Blažević, N. (2012). Djeca i mediji: Odgoj na „televizijski“ način. *Nova prisutnost: časopis za intelektualna i duhovna pitanja*, 10(3), 479-493.
6. Čiboci, L., Kanižaj, I., Labaš, D. (2011). *Djeca medija: Od marginalizacije do senzacije*. Zagreb: Matica hrvatska
7. Eick, K. (1998). *Gender Stereotypes in Children's Television Cartoons*. (<http://www.calpoly.edu/~jrubba/495/paper1.html>) (7.6.2017.)
8. Fadić, M. (2014). *Analiza ženskog lika u Disneyevim crtićima*. Zagreb: Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju.
9. Gunter, B., McAleer, J. (2002). *Children & Television*. New York: Routledge.
10. Josephson, W. L. (1995). *Television Violence: A Review of the Effects on Children of Different Ages*. Ottawa: Canadian Heritage.
11. Kirsh, S. J. (2006). Cartoon violence and aggression in youth. *Aggression and Violent Behaviour*, 11, 547-557.
12. Kolega, M., Ramljak, O., Belamarić, J. (2011). Što ću biti kad odrastem? *Magistra Ladertina*, 6(1), 25-35.
13. Lemish, D. (2008). *Children and Television*. Oxford: Blackwell Publishing
14. Livestrong.com (<http://www.livestrong.com/article/221006-how-tv-violence-affects-kids/>) (12.6.2017.)
15. Mail Online (<http://www.dailymail.co.uk/news/article-1159766/Cartoon-violence-makes-children-aggressive.html>) (7.6.2017.)
16. Marušić, J., Kreč, D., Petričić, N., Štalter, P., Vaskov, G., Marinović, J. (2004). *Alkemija animiranog filma*. Zagreb: Meandar
17. Mikić, K. (2001). *Film u nastavi medijske kulture*. Zagreb: Educa
18. Movies 4 ever (<https://sites.google.com/site/zanrovifilmova/animirani>) (5.6.2017.)
19. Mrazović, P. (2011). *Postupci animacije ljudskih likova*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Fakultet elektrotehnike i računarstva.

20. Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba (<http://www.poliklinika-djeca.hr/publikacije/nasilje-medu-djecom-2/>) (15.6.2017.)
21. Potter, W. James (1999). *On media violence*. Thousand Oaks, London, New Delhi: SAGE Publications.
22. Radanović, T. (2017). *Realizacija lika u književnom, radijskom i filmskom mediju*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.
23. Sindik, J. (2012). Kako roditelji percipiraju utjecaj medija na predškolsku djecu? *Medijska istraživanja: znanstveno-stručni časopis za novinarstvo i medije*, 18(1), 15-32.
24. Sindik, J., Veselinović, Z. (2010). Kako odgojiteljice percipiraju utjecaj medija na predškolsku djecu? *Medijska istraživanja: znanstveno-stručni časopis za novinarstvo i medije*, 16(2), 107-131.
25. Tatalović Vorkapić, S. (2013). *Razvojna psihologija: Rani i predškolski odgoj i obrazovanje*. Rijeka: Učiteljski fakultet u Rijeci
26. Zapis (http://www.hfs.hr/hfs/zapis_clanak_detail.asp?sif=483) (18.6.)

Slike:

Slika 1. Thaumotrop

(https://www.google.hr/search?q=thaumatrope&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKewi3_yusZ_UAhUCXhQKHYjQCG4Q_AUICigB&biw=1536&bih=768#imgrc=ewl9b_PUEaLIE M,) (5.6.2017.)

Slika 2. Praxinoscope

([https://www.google.hr/search?q=praxinoscope&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKewj0qOItaHUAhVJZCwKHS_QCuYQ_AUICigB&biw=1536&bih=768#imgrc=7WjC3Ms28sQXR M,\)](https://www.google.hr/search?q=praxinoscope&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKewj0qOItaHUAhVJZCwKHS_QCuYQ_AUICigB&biw=1536&bih=768#imgrc=7WjC3Ms28sQXR M,) (5.6.2017.)

Slika 3. Jasmina iz crtanog filma „Aladdin“

(https://www.google.hr/search?q=jasmina+i+aladin&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKewivrbjclrPUAhXMCJoKHU0uC9sQ_AUICigB&biw=1536&bih=768#imgrc=HGrO5lepqW MtRM,) (7.6.2017.)

Slika 4. Snjeguljica i zla maćeha,

(https://www.google.hr/search?q=disney+snjeguljica&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwio57W6n-DUAhUmEpoKHQmWBYYQ_AUICigB&biw=1536&bih=768#imgrc=4zc-ol4fG-mZYM,) (23.6.2017.)

Slika 5. Pepeljuga, princ i dobra vila (u pozadini)

(https://www.google.hr/search?q=disney+pepeljuga&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjEi9TTruDUAhXMJZoKHcRBA54Q_AUICigB&biw=1536&bih=719#imgrc=dOJ76U5Hk03TAM:) (23.6.2017.)

Biografska bilješka

Zovem se Lucija Bolont i rođena sam 08.08.1995. u Zagrebu. Završila sam opću VII. Gimnaziju u Zagrebu nakon čega sam upisala Učiteljski fakultet odsjeka u Petrinji, smjer Rani i predškolski odgoj. Po prirodi sam vesela osoba, topla, volim djecu i rad s njima.

Izjava o samostalnoj izradi rada

Ja, dolje potpisana Lucija Bolont, ovime izjavljujem kako je ovaj završni rad isključivo rezultat mog samostalnog rada te kako se oslanja na navedenu literaturu. Također, izjavljujem da niti jedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno ne krši bilo čija autorska prava. Nadalje, izjavljujem, da niti jedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

Izjava o javnoj obrani rada

Ja, Lucija Bolont, dajem odobrenje Učiteljskom fakultetu u Zagrebu, Odsjeka u Petrinji kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom *Utjecaj nasilja u crtanim filmovima na djecu u petoj i šestoj godini života* koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst, trajno objavi u javnoj internetskoj bazi, a sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Studentica
